

Sven Halstensgård tredje generasjon i same butikk

Butikken der tradisjonen enno er livs levande

Det vesle butikklokalet til Sven Halstensgård på Gol har ein atmosfære som det er vanskeleg å finne makin til i dag. Kvistene i dei slitne golvplankane kjennest som bølgjetoppar under skosolane og fortel at han har generasjonar gått før. Her er tradisjonen ubrotten, i bokstaveleg forstand. I dette lokalet har det meste stått urørt sidan 1889 då bestefaren, Arne P. Halstensgård, opna forretninga. Disken står der like stø som den gjorde opningsdagen, berre meir blanksliten, og noko redusert i lengd for at kjølediskene skal få plass. Men dette er eit av dei få nymotivas innretningar hos Halstensgård.

Ja, dei bygde solid for hundre år sidan. Døra inn i butikken kan gjerne stå hundre år til. Klinka går enno lett, og låsen er framleis like ubryteleig. Ikkje ein gong tyskarane greidde å forserre denne døra. Systemet er like solid som det er enkelt. Ein kraftig plankestubb som ligg over to jernvinklar med ubryteleig feste i veggjen. Døra er av heilt tre, ikkje noko glas der i garden. Den som skal inn her på ulovleg ferd, må beint fram hogge seg inn. Så er då heller ikkje Halstensgård plaga av innbrot. Men skulle nokon utruleg nok greie å slå seg inn, kjem dei til, møte nye hindringar. Eit verdiskåp med seks låsar høyre just ikkje til dagleglivet lenger. Attpå til er det slik tyngd i det at ingen skulle bli freista å prøve lyfte det med seg.

HANDEL I 3 GENERASJONAR

Bak diskene står tredje generasjon som driv handel i dette lokalet. Bestefaren for med kråm på Vestlandet i mange år før han starta handel ved Heslabrua på Gol. Skrinet som Arne P. Halstensgård hadde med seg på ferden sine, kan dagens innehavar synne fram. Etter slitasjen å dømma har det vore med på mange ferder. Særlig loket er blankslite. Truleg har kråmkaren teke seg ei kvild der no og då. Han har visseleg bore tungt, han som dei andre handelskarane som for over fjellet vestover. Litt må han ha hatt att for strevet, sidan han kunne ta til med handel i eige hus på Gol.

Arne P. Halstensgård dreiv forretninga fram til i 1926 og overlet den då til sønene Pål og Petter. Dei var onklar til Sven Halstensgård, som tok over for alvor i 1960.

ATMOSFÆRE

Dei kallar det atmosfære, dette unemnelege som folk aner når dei stig inn hos Halstensgård. Han har faste kundar som meir eller mindre har gått trøtt av effektive salsmaskinar, eller som ikkje kan finne seg til rette med sjølvbetjening. Blant den eldre garde er det mange slike som vi ha ein prat med kjøpmannen attpå handelen. For slike er turen på butikken eit kontaktpunkt i kvardegen som dei naudleg vil gje slepp på.

Og det er ikkje berre golingane som søker den assorterte landhandelen ved Heslabrua. Halstensgård har også sine faste kundar bland feriegjestene, som har oppdaga den smååtne butikkfanden mot Hemsedalsvegen.

Dei seier det er avstressande å handle i slike forretningar, smiler Halstensgård, som gjerne gjev seg tid til litt småprat innimellom ekspederinga.

MANGT I HYLLENE

I pak med gode tradisjonar driv Sven Halstensgård velassortert landhandel. I regionsentret Gol er forretninga ein rein anarkisme. Det finst heller ikkje makten i andre bygdesentra i dalen. Ein må langt uti utkantane for å finne butikkar som kan likne. Det om lag 35 kvadratmeter store

lokalet har ikkje endra karakter nemneverdig på dei 100 åra som har gått sidan firmaet vart starta. Vareutvalet er sjølv sagt eit anna, meir fargerikt og så stort at rommet blir reint for lite. Men plassen er godt utnytt - det er reint utlegen kva hyllene kan innehalda. Spør du etter kuband, hesteskø, Dagbladet eller fosfatfritt vakselpulver, så har han det alt saman.

Det og det meste av det andre folk treng til dagleglivet. Knippet med kuband og hesteskørekjøkken vektor representerer ikkje stilten i butikken. Den har eit moderne vareurval som dekkjer dei fleste behov.

TUNGVINT

Butikkinterøret som for ein tilfeldig kunde fortunar seg artig, er for innehavaren ein tungvint arbeidsplass. Han har saktens sysla med modernisering- og utvidingsplanar. Men uvissa om utforminga av krysset mellom Hemsedalsvegen og vegen gjennom sentrum førde til at han venta med å gjere noko. No er det på nytt komme til som gjer at planar om modernisering kan bli skuvd ut i uvissa. Det nye vegalternativet for framføring av Valdresvegen gjennom sentrum som vegkontoret har lansert, vil kome til å radere ut den tradisjonsrike forretninga om det blir realisert. Vegen kjem til å bli

Kaffikverna var litt av ei nyvinning den gong den gjorde sitt inntog i butikken. I dag har den fått avløysing av vakumpakka kaffi.

liggende på ei høg fylling med planfritt kryss ved Heslabrua og vil ta plassen der butikken står. Førebels er dette eit alternativ. Halstensgård og fleire med han har protessert mot alternativet som dei meiner vil vere miljødeleggjande. Men så lenge han ikkje veit kva lagnad planen får, kan

han heller ikkje gå i gang med forandringer av noko omfang på forretningsdrifta si. Det er med andre ord ikkje snarleg utstikt til at han kan få det meir lettvint.

Sjølv er han optekten av at butikken skal få ha ein menneskevennlig profil sjølv om han moderniserer. Den personlege kon-

takten med kundane vurdere han høgt. Halstensgård undrar seg på om det ikkje også for framtida vil vere behov for ein daglegvarebutikk på Gol med ein profil litt utanom det vanlige. I alle høve har han eit sterkt inntrykk av at mange kundar trivs med systemet han arbeider etter.

Sven Halstensgård viser fram ferdaskrinet som bestefaren, Arne P. Halstensgård, hadde med seg på handelsferdene sine.

Sven Halstensgård med messingbjølla som truleg vart brukt til å fortelja folk at no var posten kome. Butikken i bakgrunnen.

Brev frå lesarane

Energimeldingen

Refleksjoner til meldingen fra 'grasrot', fra en som har ydet til det felles samfunn. -

Det er vel og bra med en overordnet oversikt over ressurser og behov. I datamaskinen tidsalder skulle det bare mangle. Egentlig er mennesket interessert i å produsere for å dekke et behov, men å produsere og belaste naturen for å fremstille unødvendig og ikke omsettbar produksjon, burde man i økologisk sammenheng ikke gjøre. Bortsett fra, at i såfall kan vi jo gi bort til dem som ikke klarer å dekke sitt behov.

I nasjonal sammenheng er det gavnlig for oss å være selvhjulpe på de fleste områder, således sett kan det være gavnlig med produksjon av nødvendige varer selv om bedriften går med økonomisk underskudd, ifall vi derved sparer verdiful valuta. I internasjonal sammenheng er det også gavnlig med fornuftig bytte av varer og tjenester.

En hver person/familie/samfunn har for sin egen skyld, godt av og trenger å overbevise seg selv om at i hvorfal kan brødfø oss selv og kanskje dele med andre når vi har dekket vårt bord. Dette gjelder selvsagt først og fremst den daglige maten, klær, hus og varme/energi. Alle andre behov kommer i annen rekke.

Energi og kommunikasjoner er livsviktige for å kunne bytte varer og tjenester og dyrke samvær og fellesskap. Egentlig burde våre myndigheter, ifall de mener noe med energisparing, la alle offentlige kommunikasjoner være gratis, fordi alle reiser, forsender, frakt og omkostninger i alle tilfelle må inn i vareprisen, og aller dyrest er det å bo i utkant-Norge. Bygg ut jernbanen til Kirkenes - legg for all del ingen jernbaner ned, men rust dem heller opp og gjør dem elektrisk.

Vi har vårt eget jernverk og skog, og er fullstendig selvhjulpe, samtidig som vi ha nok av ledig arbeidskraft (som må føs av det offentlige i alle fall). Pengene vil da bare sirkulere, og samfunnsmessig koster det oss ikke mer enn arbeid og innsats.

Men, et foreldet økonomisk system som trellerbindet individ til slave for systemets skyld, er den store hindringen; - et system man ved hjelp av oppkonstruert politisk klassekamp og interessekonflikt, gir oss stener for brød.

Energimeldingen bebuder at strøm stadig skal bli dyrere, prisene på energi skal følge indeksutviklingen og inflasjonskurven. Det er ingen som tenker på at inflasjonskurven naturlig følger rentenivået og pengenes omløphastighet. Spørsmålet om konjunktursvigninger m.v. er bare en forretningmessig lek med tall og symboler, fordi det forveksles med menneskenes naturlige behov, produksjon og forbruk.

Sannsynligvis skal klassekamp og interessekonflikter med lønnskrav, priskrav og lønnsomhet m.v. opprettholdes. Sannsynligvis ønsker myndighetene også å være med på prisgaloppen ved f.eks. å indeksregulere energiprisene i stadig tiltagende styrke.

Mitt spørsmål til myndighetene er da: Skal det være likhet for loven? I tilfelle, er det vel selvsagt at f.eks. alle de grunneiene og rettighetsbøvere i Norge som gjennom årene er blitt frækspørte arealet til vannmagasiner, utbygging og overføringslinjer m.v. også skal få sine vederlag indeksregulert. Dette er en liten oppgave for en datamaskin, hvis det er politisk vilje til såkalt rettferdig økonomisk fordeling.

Det skader ikke utkant-Norge om de skulle få litt bedre økonomi. Det ville bedra til aktivitet, skape arbeidsplasser og gi mulighet til livskraftige miljøer. Det er først og fremst energien fra landdistrikte som ved hjelp av ingeniørkurs og overføringslinjer har

skapt en livskraftig industri og miljø i byer og kystdistrikter. Det er energien som bl.a. har skapt verdiøkningen av tomtverden på f.eks. Karl Johan i Oslo, men de som har gitt jord og har hatt store forsakelser til fremme av det felles samfunn, blir hele tiden avspist med «godtgjørelser» som skulle være et demokratisk samfunn helt utverdig, - etter linjeskjønn som koster mer i administrasjon enn der ydes i vederlag til makteløse grunneiere/bønder.

Personlig fikk jeg i 1979 kr. 1 - kroner en - pr. kvadratmeter i engangsvederlag for industrito til koblingsstasjon for Simalinjen her i Dagali. (Til sammenlikning koster et frimerke kr. 1,25 - eller: 1 kvm bomullstoff koster ca. kr. 20.) En slik «verdiansettelse» er jo kun kamouflert tyveri. Men, samtidig kan det brukes hundretusener av kroner til diskusjon om hvor en overføringslinje skal gå for ikke å sjenne «synsintrykket», vel og merke det synsintrykk som turistene får når de en sjeldan gang er i fjellet for å rekreere, mens grunneiere/bøndene også her blir oversett, de som får linjene rett utenfor stueinduene sine.

Når skal rettferdigheit skje i disse uverdige forhold? Når skal jorda bli betalt med det den virkelig er verd? Og når skal den som egentlig har uttalerett få uttale seg - og bli hørt?

Angående Sima-linjen, som ble påtvunget våre områder på steder vi ikke ønsket, ble denne ca. 100 mill. kroner dyrere enn vårt forslag, - takket være «hensyns til «miljøvern»-røsten». Grunneiene skal selvsagt ikke bare finne seg i overgrep mot - og underverding av - sine kunnskaper og erfaring om natur og næringsgrunnlag, men oveniikkjøpet bli avspist med en latterlig almissé som vederlag, fordi det ellers blir for dyrt for samfunnet!

Unnskyld, men på vegne av bønder flest, blir jeg indigert på disse frilufts- og miljøvernorganisasjonene som stadig spiller ut over sidelinjen og blander seg bort i ting som slett ikke er miljøfinnlig eller forurensende - og det så gjerne på andres bekostning. - Skomaker, bli ved din fest!

Men tilbake til statsmaktenes overgrep mot den enkelte (demokratiet): I 1943 ble det laget et stort magasin på Pålbu fjorden for Noreverkene. Grunneiene her bor høyt til fjells, fra 750 til 1100 m.o.h.

Vår beste skog, ved ca. 750 m.o.h., ble hogd og nedremt, for mitt vedkommende 267 mål av den beste skogen. Vederlaget for dette var kr. 1 - kroner en - pr. mål pr. år. Skogmassen som ble tatt samt tilveksten ble overhodet ikke verdsatt, og selvsagt ikke beite, jakt og fiske.

Men i 1949/50 tok jeg mot til meg, oppsøkte Vassdragsvesenet og anmeldte om indeksregulering av nevnte «verdiansettelse». Svarset jeg fikk glemmet jeg aldri: - Energien er så viktig for landets personlige forbruk og industri, at prisene på energi må være fastlåst for at prisnivå og konkurransene ikke skal forstyrres. Derfor kan vi ikke indeksregulere grunneinstatningene. - Dette var grei tale, mente jeg. - Dette forstår jeg, og slo meg til ro at det nok var rettferdig.

Men nå forstår jeg det ikke lenger! Skal Staten heve sine priser nærmest for prestisjens skyld - og derved gjøre konkurransene svake, så må i ansendigheten navn også de grunneiene som er berørt av vassdragsreguleringer og linjeoverføringer få sine «vederlag» oppjustert til dagens prisnivå. Og det skal bli litt av et prishopp! Skjer ikke dette, så er i hvertfall Staten den yngeligste av alle typer.

Dagali, mars 1980.

Magnus Aasberg.